

POSUDEK NA DIPLOMOVOU PRÁCI

„JAZYK TITULKŮ V SOUČASNÉ UKRAJINSKÉ PUBLICISTICE“

(Západní Ukrajina, Kyjevská oblast)

vypracovanou Irynou Lymarenko

Předmětem diplomové práce Iryny Lymarenko se stal titulek, respektive jeho lingvistická analýza, v níž se autorka pokusila o komplexní pohled na charakter, strukturu, funkce, typy, organizačně-kompoziční úlohu titulku při ztvárnění a prezentaci určitého publicistického textu v ukrajinštině; marginálně pak i o přehled a stručné srovnání hlavních jazykových a vývojových tendencí při vytváření novinových titulků v české a ukrajinské publicistice.

Dle L.S.Vygotského je titulek dominantou, která předurčuje výstavbu celého textu. Titulek v rámci určitého kulturně-jazykového společenství lze podle našeho názoru nahlížet dvojím způsobem: a) jako verbalizovaný, mnohdy značně kondenzovaný, konstrukt nesoucí obšírnou, byť implicitní, informaci o etnokulturním vědomí; b) jako jazykový a náležitě graficky ztvárněný model (výsledek) lingvokreativní interpretace. S ohledem na hlavní funkce titulku (informativnost, atraktivnost orientovaná na upoutání pozornosti čtenáře, estetická stránka aj.) můžeme titulek také chápat jako svého druhu dialog. Dialog mezi autorem titulku a jeho recipientem, kdy segmentace, obsahová interpretace a následně samotné hodnocení může víceméně souhlasit s invencí, záměrem i hodnocením samotného tvůrce názvu, ale stejně tak se může ve všech těchto aspektech diametrálně lišit. V tomto kontextu je nesmírně důležitá i otázka samotného autorství; mnozí čtenáři denního tisku mohou mít a zpravidla také mají velmi „osobní“ vztah k určitému autorovi novinových článků, rubrik aj., takže zde lze hovořit o jakési presumpci sympatií a souhlasného interpretačního diapazonu sdělného obsahu příjemcem, jeho souhlasných hodnotících stanovisek s autorem titulku jakožto i obdobného celkového vyznění novinové zprávy pro oba. V soudobé lingvistické literatuře jak české tak ukrajinské provenience nenajdeme jednotné hledisko ohledně stratifikace a typologie novinového titulku. Ty se odvíjí především od toho, jak dalece koresponduje (či má korespondovat) titulek se samotným textem: existují tak titulky, které nazývají téma, jiné, jež pojmenovávají téma a hlavní myšlenku, další jsou jakousi tezí textového korpusu, celá řada titulků vystupuje jako kód, k jehož dešifraci je nesporně nutné přečtení celého novinového článku (většinou u těch, kde je titulek ztvárněn metaforicky) apod. V závislosti na tom se pak liší i samotné výrazové prostředky a finální podoba titulku.

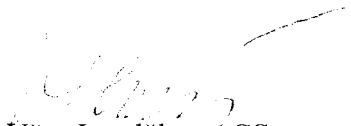
Poměrně pečlivě systematizovaný excerpovaný materiál pak na základě prostudované literatury k tématu a detailnější parcelace jazykového materiálu pomohl diplomantce představit vlastní stratifikaci titulků (zde je nutno obezřetněji nakládat se samotným pojmem typologie, neboť ta přece jen vyžaduje větší míru zobecnění); ve výsledku se tak diplomantce podařil komplexní náhled na titulek v současném ukrajinském tisku v rámci autorkou vymezených regionů, a to jak po stránce jazykové, grafické, etické apod., s jeho interpretačními možnostmi z hlediska příjemce.

Za přínosné považujeme fakt, že při analýze jednotlivých titulků-výpovědí dochází autorka k závěru o častých ironických akcentech (jakožto autorském záměru), které se promítají do finálního vyznění titulku a nezřídka jsou čitelné spíše v podtextu samotného názvu či textového korpusu. Ironie, jež má svou dlouholetou tradici v umělecké literatuře ruské i ukrajinské, je v kontextu soudobé ukrajinské publicistiky zcela legitimní autorský postup, což je příznačné i pro českou publicistiku a dobrou publicistiku vůbec. Zde pak vyvstává otázka, resp. připomínka, zda tuto řečovou figuru (prvek), která je v ukrajinské publicistice rozvinuta v tak vysoké míře, nelze bylo podrobit hlubší analýze (str. 46-48), neboť ironie různou měrou problematizuje, zlehčuje, vede ke kritické reflexi určitého okruhu čtenářů apod. Máme zato, že obsahově-sémanticko-syntaktické rozbory některých titulků-výpovědí by si rovněž zasluhovaly hlubší analýzu s ohledem na jejich rozmanitou interpunkci, která způsobuje nejen smyslovou segmentaci titulku, ale promítá se i do větné modality, výpověď citově aktualizuje a navozuje i nejrůznější pragmatické dimenze (str. 36-40; srov. např. *noïxau!*).

Vysoce pozitivně oceňujeme syntetizující závěry, k nimž diplomantka dospěla na základě kontrastivní analýzy titulků ve srovnatelných publicistických textech ukrajinských a českých. Váha, která je přisuzována kulturně výrazným předmětům (endemitním reáliím, např. *kozák*, *UPA* aj.), aktualizovaným událostem, faktorům majícím své zázemí v historii, genofondu národa a v neposlední řadě v kulturně jazykově tradici (oživování jazykových marginálií, dialektizmů apod. na západní Ukrajině, Zakarpatí) výrazně liší oba tyto jinak jazykově příbuzné diskurzy.

Práci jednoznačně doporučujeme k obhajobě a navrhuje hodnotit **vysokým stupněm.**

V Praze, 21.1.2009

PhDr. Věra Lendělova, CSc.